

РОЗДІЛ 1

Наша родина мала невеличкий маєток у Ноттингемширі; я був третім із п'яти синів. Батько відрадив мене, чотирнадцятирічного, до коледжу св. Еммануїла в Кембриджі, й упродовж двох із половиною років я наполегливо вчився. Однак моєму батькові, який мав дуже скромні статки, було важко оплачувати навчання, тож він забрав мене з коледжу. Вирішили продовжити моє навчання у містера Джеймса Бетса, відомого лондонського хірурга. Там я і мешкав наступні чотири роки. Невеликі гроші, які зрідка надсилав мені батько, я витрачав на опанування навігації та математики — мені кортіло в майбутньому стати мандрівником. Медичну освіту я завершив у місті Лейден, де прожив понад два роки. Усі мої рідні — особливо батько й дядько Джон — допомагали справдити мою мрію стати корабельним лікарем та присвятити життя далеким морським подорожам.

Повернувшись із Лейдена, я, за рекомендацією мого доброго вчителя — містера Бетса, найнявся хірургом на судно «Ластівка», що ходило під командуванням капітана Авраама Паннелла. З ним я проплавав три з половиною роки, здійснивши кілька подорожей до Леванту¹ та інших країн.

Потому я вирішив тимчасово оселитися в Лондоні та попрацювати лікарем, що схвалив би містер Бетс, який усіляко сприяв мені в цій справі. Пацієнтів я приймав у невеликому будинку не-

подалік Олд-Джурі, де і жив. Справи мої йшли непогано, й невдовзі я одружився з міс Мері Бертон, найменшою дочкою містера Едмунда Бертонна, торговця панчохами з Ньюгейт-стрит. Моя обраниця була чарівною та розумною дівчиною з посагом чотириста фунтів стерлінгів.

За два роки доктор Джеймс Бетс помер. Друзів у Лондоні в мене лишалося небагато, прибуток мій значно зменшився. Сумління не дозволяло мені наслідувати шарлатанство деяких моїх колег, і я почав замислюватися над тим, щоби припинити медичну практику. Порадившись із дружиною та обізнаними людьми, я вирішив знову вирушити в море.

Я був хірургом спершу на одному, потім на іншому торговельному судні та впродовж шести років здійснив кілька подорожей до Ост- і Вест-Індії, що трохи поліпшило моє фінансове становище. Виходячи в море, я набирав книг і весь вільний час присвячував читанню; на березі ж вивчав характери, звичаї та мови тубільців, що давалося легко, оскільки я мав чудову пам'ять. Останнє з тих плавань було не надто щасливим, і я, втомлений морським життям, вирішив більше не полишати дружину й дітей.

Ми переїхали з Олд-Джурі на Феттер-лейн і вже звідти до Вовпінга, ближче до гавані, де я сподівався раніше чи пізніше дістати вигідну пропозицію, але це здійснилося не дуже швидко. За три роки мені нарешті поталанило: капітан Вільям Причард, власник судна «Антилопа», запропонував мені місце на своєму кораблі. Четвертого травня 1669 року ми знялися з якоря в Бристолі, й початок нашого плавання до південних широт Тихого океану виявився напрочуд удалим.

¹ Левант — загальна назва країн східної частини Середземномор'я, центр торгівлі між Заходом і Сходом. (Тут і далі прим. ред.)

Однак під час переходу від Магелланової протоки до Ост-Індії наше судно було відкинуто страшним буревієм на північний захід від Вандименової Землі¹. Дванадцять членів екіпажу померли, здоров'я інших було підірвано перевтомою та поганою їжею. П'ятого листопада — у Південній півкулі саме починалося літо — стояв густий туман, але сильний вітер не вщухав, і вахтовий надто пізно помітив небезпеку. Корабель кинуло на скелі й розбило вщент.

Шістьом з екіпажу, і мені зосібна, вдалося спустити шлюпку, щоби спробувати дістатися берега. Веслуючи, ми відчайдушно боролися з хвилями і просунулися на три милі, аж раптом із півночі налетів шквал і перекинув наш човен. Я виринув і поплив до землі, що видніла вдалині. Мене підганяли вітер і приплив. Про долю моїх товаришів, і тих, хто марно шукав сховища на скелях, об які розбився наш корабель, я так і не дізнався...

Із наближенням землі хвилі ставали меншими, вітер ущухав. Нарешті мої ноги торкнулися дна, та довелося брести водою понад милю, перш ніж я дістався берега. Мабуть, це сталося близько дев'ятої години вечора. Долаючи слабкість, я пройшов іще з півмилі, проте так і не побачив жодної ознаки житла. Я дуже втопився, ноги відмовлялися мені служити, мене долав сон. Урешті-решт я ліг на низеньку шовковисту траву й заснув так міцно, як не спав ніколи в житті.

Коли я прокинувся, вже зовсім розвидніло. Однак ні підвестися, ні поворухнутися я не зміг.

¹ Вандименова Земля (Земля Ван-Димена) — первісна назва острова Тасманія, яку вживали європейські дослідники й переселенці.

Я заснув горілиць, і тепер виявилось, що руки й ноги немов прикуті до землі, волосся ж моє, густе й довге, ніби приклеїлося до трави. Від пахв до стегон я був обплутаний безліччю тонких мотузок. Голову повернути не вдавалось, і я міг дивитися тільки в небо; сонце палило моє обличчя та сліпило очі. Навколо вирувало якесь життя, однак становище, в якому я перебував, не давало змоги зрозуміти походження дивних звуків.

Незабаром я відчув, що моєю лівою ногою рухається щось живе, обережно пробирається на мої груди та наближається до підборіддя. Опустивши очі, я насилу розгледів людську істоту на зріст щонайбільше шість дюймів, у чіх руках був крихітний лук, а за спиною — сагайдак. І відразу ж я збагнув, що моїм тілом рухається безліч подібних істот. Від подиву я так голосно зойкнув, що несподівані гості, жажнувшись, кинулись урозтіч і попадали на землю, однак не минуло й п'яти хвилин, як вони повернулись. Один чоловічок наважився зовсім близько підкрастися до мого обличчя, неймовірно здивовано сплеснув рученьками та щось голосно прокричав рещті. Я не зрозумів жодного слова.

Уявіть, у якому становищі я перебував увесь цей час! Нерухомо розпластаний на землі, я не мав змоги навіть поворухнутись. Урешті-решт мені пощастило, доклавши величезних зусиль, розірвати кілька мотузок і вирвати кілочки, до яких була припнута моя ліва рука. Тільки піднісши долоню до лица, я зрозумів, до яких хитрощів вдалися ці істоти, щоби зв'язати мене. Різким рухом, що завдав мені нестерпного болю, я дещо послабив мотузки, які тримали в полоні моє волосся, що дозволило повернути й трохи підвести

голову. Однак мені не вдалося схопити жодного чоловічка, тому що вони миттю кинулися навтікача. Я почув їхні пронизливі крики й одразу ж відчув, як у мою ліву руку впиваються сотні гострих, немов голки, стріл. У мене було таке відчуття, що я потрапив до осинового гнізда. Кілька стріл влучило мені в обличчя, яке я поквапився затулити вивільненою рукою. Щойно ця колюча злива вщухла, я, застогнавши від болю та безсилового гніву, знову спробував звільнитися. Це спричинило нову атаку лучників; до того ж мучителі кололи мої боки списами. На щастя, їхні наконечники не могли пробити шкіряну куртку, що була на мені. Вирішивши, що краще не опиратись і спокійно дочекатися темряви, я випростався на траві. Уночі, подумав я, мені вдасться звільнитися від мотузок, а щодо цих маленьких злобливих вояків, то з ними вже я якось упораюся.

Однак доля вирішила інакше. Тільки-но чоловічки помітили, що я заспокоївся, вони припинили обстріл; однак галас навколо мене дужчав, і я здогадався, що чисельність істот, які захопили мене в полон, зростає щохвилини. З відстані чотирьох ярдів від мого правого вуха близько години до мене долидало рівномірне стукання. Повернувши голову, наскільки це виявилось можливим, я скосив очі та побачив дерев'яний поміст заввишки півтора фута і драбину до нього. Поміст був досить широким, та незабаром я зрозумів, що його будували лише для однієї людини.

Вочевидь, мене вирішила відвідати важлива персона.

Залізши на поміст, вельможний пан тричі прокричав:

— *Лангро дегіль сан!* — І мотузки, що обплутували мою голову, були негайно перерізані.

Тепер я мав змогу уважно роздивитися свого гостя. Це була особа чоловічої статі середнього віку, вища за свій почет. Один із тих, хто його супроводжував, заввишки з мій мізинець і на позір як паж, тримав шлейф вельможі, двоє інших шанобливо заклакли обабіч. До мене звернулися з довгою промовою, з якої я не втямив ані слова, одначе звучала вона як промова досвідченого оратора. Чоловічок довго говорив, загрозливо жестикулюючи, поки в його владному голосі не почувлися доброзичливі нотки; закінчив він, як я збагнув, висловленням жалю та непевними обіцянками.

Я дав йому зрозуміти, що підкорюся будь-якому його рішенню, при цьому закотив очі та трохи підніс руку, ніби запрошуючи небо у свідки моєї щирості й покори. Мене мучили голод і спрага — востаннє я їв за кілька годин до того, як сталася кораблетроща. Тому, всупереч етикету, я кілька разів підніс долоню до рота, бажаючи показати, що вмираю з голоду. *Гурго* (так називають у Ліліпутії сановників) чудово зрозумів цей жест. Він поважно спустився з помосту й одразу ж наказав мене нагодувати.

Тієї ж таки миті до моїх боків були приставлені драбини, якими мені на груди залізла сотня чоловічків із кошиками, повними їжі, — страви були приготовані та доставлені сюди за наказом монарха, правителя Ліліпутії, щойно йому принесли звістку про мене. Чоловічки бадьоро попрямували до мого рота. Меню містило печеню, але, з яких саме тварин, я не розібрав. Усі ці лопатки, окости й філейні частини, чудово приготовані,

за смаком нагадували баранину. Особливість мого сніданку полягала лише в тому, що будь-яка страва за об'ємом була щонайбільше як крильце жайворонка. Я ковтав одразу кілька порцій із трьома хлібинами, кожна з яких за розміром була щонайбільше з рушничну кулю. Чоловічки спритно прислужували мені, дивуючись із мого апетиту й величезного зросту.

Спостерігаючи за тим, як стрімко порожніють кошики, слуги зрозуміли, що цим я не задовольнюсь, і тому, коли дійшло до питва, за допомогою мотузок підійняли найбільшу діжку, підкотили до моєї руки і спритно вибили дно. Я відразу осушив усю діжку, у якій містилося щонайбільше півпінти легкого вина, схожого на наше бургундське. Друга діжка лише розохотила мене, і я попросив іще, однак, на жаль, вино закінчилося.

Увесь цей час чоловічки пританцьовували на моїх грудях та волали:

— *Гекіна дегуль!* — Показуючи при цьому знаками, щоб я для сміху скинув обидві діжки на землю.

Зізнаюся, мені важко було придушити бажання схопити перших-ліпших сміливців, що потрапили б до рук, і відправити їх услід за порожніми діжками. Та я присягнувся поводитися сумирно і не хотів нових неприємностей. Окрім того, я вважав себе пов'язаним узами гостинності з цим маленьким народом, який не пошкодував сил і витрат на розкішне частування.

І слід визнати — ці крихітні винахідливі чоловічки були ким завгодно, тільки не боягузами. Я мав здаватися їм гігантським чудовиськом, але вони з відчайдушною хоробрістю залізли на мене й розгулювали, жваво теревенячи та зовсім

не звертаючи уваги на те, що одна моя рука лишалася вільною і, якби я мав бажання, могла б усіх їх стерти на порошок.

Щойно веселощі вщухли, до мене на груди в супроводі численного почту видряпався посланець короля. Видершись нагору, посольство наблизилося до моєї голови. Посланець підніс мені до очей вірчі грамоти, скріплені королівською печаткою, і хвилин зо десять щось енергійно говорив, — мабуть, тут полюбляли врочисті промови. У його словах не було ані найменших ознак погроз, він звертався до мене з гідністю, постійно вказуючи кудись удалину; нарешті я здогадався, що мене вирішили доправити до столиці королівства, котра, як я дізнався згодом, розташовувалася на відстані півмилі від узбережжя. Намагаючись не зачепити сановних ліліпутів, я показав жестом, що досі зв'язаний та час мене звільнити.

Імовірно, мене зрозуміли, та поважна персона заперечливо похитала головою і, своєю чергою, пояснила, що я залишуся полоненим, але при цьому до мене добре ставитимуться, годуватимуть і поїтимуть. У мене відразу виникло непереборне бажання звільнитися самостійно, але спогад про зливу маленьких жалючих стріл, біль від яких я досі відчував, охолодили мене, і я покійно опустил повіки. Задоволений моєю смиренністю, посланець короля разом зі своїм почтом чемно вклонився та пішов під загальний захват і голосні вигуки. Я лишився лежати на траві.

Рани на моєму обличчі та лівій руці змастили якимись ліками, що приємно пахли та швидко припинили біль і свербіж. Потім було перерізано мотузки, але тільки з лівого боку, тож я відразу

повернувся на правий бік і задовольнив свою потребу, змусивши чоловічків кинутися врозтіч від міцного й шумного, як їм здавалося, потоку. Ситий і задоволений, незабаром я міцно заснув. Спав я — як з'ясувалося потім — близько восьми годин, і в цьому не було нічого дивного, тому що ліліпутські медики домішали снодійного зілля в обидві діжки з вином.

Мабуть, усе відбувалося таким чином. Щойно мене знайшли, коли я спав на березі, до столиці негайно відрядили гінця з доповіддю королю. Одразу ж було скликано державну нараду, на якій ухвалили рішення позбавити мене змоги пересуватися — що й було зроблено вночі, — потім нагодувати, приспати і доправити до столиці. Це рішення, на перший погляд, може здатися нерозумним і надто сміливим, однак я дійшов висновку, що в такому разі жоден європейський державний діяч не вчинив би настільки гуманно. Справді: припустімо, мене спробували б убити. І що далі? Відчувши уколи від мікроскопічних стріл, я прокинувся б і в нападі люті розірвав мотузку, а потім знищив усе живе, що потрапило б мені на очі.

Серед цього народу були чудові математики й механіки. Як я дізнався згодом, король ліліпутів заохочував і підтримував розвиток наук і всіляких ремесел. У місцинах, де зростав ліс, будувалися великі військові кораблі — до дев'яти футів завдовжки. Їх підіймали на спеціальні платформи й перевозили до моря, тож досвід будівництва транспортних засобів ліліпути мали. Інженерам і п'ятистам теслям було наказано негайно братися до будування найбільшої з таких платформ. Я ще спав, коли готова платформа вже

стояла паралельно до мого нерухомого тіла, збуваючи галасливе схвалення оточуючих. Вона мала двадцять дві пари коліс і сягала семи футів завдовжки і чотирьох завширшки, вивищуючись при цьому на три дюйми над землею.

Головні труднощі полягали в тому, щоби підійняти мене та покласти на поміст. Із цією метою — як мені згодом розповіли — вбили в землю вісімдесят паль заввишки з фут і приготували міцні линви, що кріпилися гаками до численних мотузок, якими я був сповитий, ніби немовля. Дев'ятсот добірних силачів узялися до справи та почали тягти линви за допомогою блоків, прикріплених до паль. Щоби перемістити моє тіло, знадобилося щонайменше три години. Нарешті мене поклали на платформу, міцно прив'язали, і півтисячі найдужчих коней, яких тільки знайшли у королівських стайнях, повезли мене до столиці.

Ми подорожували вже чотири години, коли я прокинувся — тому посприят кумедний випадок. Візок зупинився перед невеликою перепорою; скориставшись із цього, двоє молодих ліліпутів залізли на платформу й потихеньку дісталися мого обличчя. Один із них, вочевидь солдат, сунув мені в ніздрю вістря свого списа та почав лоскотати, ніби соломинкою. Я оглушливо пчихнув і розплющив очі. Сміливців наче й не було, та я прокинувся і міг бачити все, що надалі відбувалося довкола.

Коли стемніло, ми влаштувалися перепочити. Проте й тоді мене суворо охороняли при світлі смолоскипів і не давали змоги навіть ворухнутися. На світанку візок-платформа, порипуючи, вирушив у путь і вже майже опівдні був у двохстах